ระบบกลไกและนวัตกรรมเชิงระบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนตามฐานสมรรถนะโดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี

The Mechanism and Systematic Innovative Education Administration to Enhance Learning of Learners based Competency among the Partnership in Surat Thani Education Sandbox

Received: March 4, 2025
Revised: March 14, 2025
Accepted: April 23, 2025

จิณัฐตา สอนสังข์ และคณะ*
Jinatta Sornsung et al.

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์ศักยภาพ ปัจจัย และกลไกในการจัดการศึกษาและ 2) พัฒนาระบบกลไกการขับเคลื่อนและนวัตกรรมเชิงระบบโดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี ดำเนินการวิจัยโดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีกลุ่มเป้าหมายที่ร่วมในการวิจัย คือ บุคลากรจากหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานทางการศึกษา ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาสังคม ผู้บริหารและครูในโรงเรียนนำร่อง จำนวน 53 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) จังหวัดสุราษฎร์ธานีมีศักยภาพ ปัจจัย และกลไกสนับสนุนจากภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนต่อการจัดการศึกษา

*อาจารย์ ดร. สาขาวิชาวิจัย วัดผลและประเมินผล คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี และคณะผู้ร่วมวิจัย ได้แก่
Lecturer Dr., The Research, Measurement and Evaluation Division, Faculty of Education, Suratthani Rajabhat University, Thailand
1) อาจารย์ ดร.ธัญญา กาศรุณ สาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร Lecturer Dr.Thanya Kadroon Mathematics Program, Faculty of Education, Silpakorn University, Thailand 2) อาจารย์ ดร.จิราวรรณ เทพจินดา สาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี Lecturer Dr.Jirawan Thepjinda Mathematics Program, Faculty of Education, Suratthani Rajabhat University, Thailand 3) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ญาณิศา บุญจิตร์ สาขาวิชาพื้นฐานการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี Assistant Professor Dr.Yanisa Boonchit Foundations of Education Program, Faculty of Education, Suratthani Rajabhat University, Thailand 4) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรศักดิ์ แซ่โค้ว สาขาวิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี Assistant Professor Dr.Jirasak Saekhow Educational Technology Program, Faculty of Education, Suratthani Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author E-mail Adress: koiejung@hotmail.com

เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนตามฐานสมรรถนะ 2) ระบบกลไกการขับเคลื่อนและนวัตกรรมเชิงระบบในการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนตามฐานสมรรถนะที่พัฒนาขึ้น มีองค์ประกอบสำคัญ คือ 1) จุดมุ่งหมายของระบบกลไก 2) กรอบแนวคิดของระบบกลไก 3) โครงสร้างการดำเนินงาน 4) กระบวนการในการขับเคลื่อนนวัตกรรมเชิงระบบ และ 5) บทบาทภาคีเครือข่าย สำหรับนวัตกรรมเชิงระบบ ประกอบด้วย 1) หลักการของนวัตกรรมเชิงระบบ 2) จุดมุ่งหมายของนวัตกรรมเชิงระบบ 3) ปัจจัยนำเข้า (Input) 4) กระบวนการดำเนินงานสู่การเปลี่ยนแปลง (Process) 5) ผลผลิตของนวัตกรรมเชิงระบบ (Out put) และ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ และผลการประเมินนวัตกรรมเชิงระบบโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 3.67 และทุกประเด็นการประเมินก็อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : นวัตกรรมเชิงระบบ/ การบริหารจัดการศึกษา/ พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

Abstract

The objectives of this study were to 1) analyze the potential, factors, and mechanisms for educational management; 2) develop a system mechanism for driving innovation and system innovation among the partnership in Surat Thani Education Sandbox. The research was conducted using a Participatory Action Research (PAR) approach, involving government agencies, educational institutions, private sector organizations, local government organizations, civil society organizations, and 53 pilot schools. The research instruments used were interviews, group discussion records, and questionnaires. Qualitative data were analyzed using content analysis, and quantitative data were analyzed using mean and standard deviation. The research found that: 1. Surat Thani Province has the potential, factors, and mechanisms to support educational management for promoting student learning based on competency. 2. The developed driving mechanism system comprised five key components: 1) system objectives, 2) conceptual framework, 3) operational structure, 4) systemic innovation implementation process, and 5) network roles. The systemic innovation consisted of: 1) principles, 2) objectives, 3) inputs, 4) transformation process, 5) outputs, and 6) success conditions. The overall assessment of the systemic innovation was at a high level (mean = 3.67).

Keywords : Systemic Innovation/ Educational Administration/ Education Sandbox

บทนำ

จังหวัดสุราษฎร์ธานีได้ดำเนินการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ โดยกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการศึกษาภายใต้ 6 ยุทธศาสตร์หลักที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เพื่อให้แผนการศึกษาแห่งชาติบรรลุเป้าหมายตามจุดมุ่งหมายวิสัยทัศน์ โดยจังหวัดสุราษฎร์ธานีได้มุ่งเน้นระบบการบริหารจัดการศึกษาในยุทธศาสตร์ที่ 6: การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา มีเป้าหมาย คือ ทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนและพื้นที่ มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น จำนวนองค์กรสมาคมมูลนิธิหรือหน่วยงานอื่นที่เข้ามาจัดการศึกษา หรือร่วมมือกับสถานศึกษาทั้งของรัฐเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มขึ้น และสัดส่วนการมีส่วนร่วมสนับสนุนการศึกษาของภาคเอกชนภาคประชาชน และภาคีเครือข่าย โดยกำหนดแนวทางการพัฒนา คือ ปรับปรุงโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสถานศึกษา ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษา ปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับระบบการเงินเพื่อการศึกษา พัฒนาระบบบริหารงานบุคคลของครูอาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้เกิดความร่วมมือของทุกภาคส่วนร่วมกันจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุราษฎร์ธานี (Office of Suratthani Provincial Education, 2017: 71) ประกอบกับการจัดตั้งพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมบริหารการศึกษา พ.ศ. 2562 มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง เพื่อ 1) คิดค้นและพัฒนานวัตกรรมการศึกษาและการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียน รวมทั้งเพื่อดำเนินการให้มีการขยายผลไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอื่น 2) ลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา 3) กระจายอำนาจและให้อิสระแก่หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเพื่อเพิ่มความคล่องตัวในการบริหารและการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และ 4) สร้างและพัฒนากลไกในการจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ซึ่งพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเป็นพื้นที่ปฏิรูปการบริหารและการจัดการการศึกษาขึ้นเพื่อสนับสนุนการสร้างนวัตกรรมการศึกษาอันเป็นการนำร่องในการกระจายอำนาจและให้อิสระแก่หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้เกิดการพัฒนาคุณภาพ และประสิทธิภาพและลดความเหลื่อมล้ำรวมทั้งมีการขยายผลนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนและวิธีการปฏิบัติที่ดีไปใช้ในสถานศึกษาอื่น ราชกิจจานุเบกษา (Thai Government Gazette, 2019: 103 - 104, 120) ซึ่งคณะกรรมการนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาในการประชุม ครั้งที่ 1/2564 เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2564 มีมติเห็นชอบกำหนดเป้าหมายการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ปีการศึกษา 2564 – 2568 แบ่งเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย (1) เป้าหมายการขยายผลของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา และ (2) เป้าหมายการพัฒนาเชิงคุณภาพของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ทั้งนี้ในปัจจุบันการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษามีจำนวน 20 จังหวัด ดังนี้ เชียงใหม่ กาญจนบุรี ศรีสะเกษ ระยอง สตูล ปัตตานี ยะลา นราธิวาส กรุงเทพมหานคร กระบี่ จันทบุรี ตราด ภูเก็ต แม่ฮ่องสอน สงขลา สระแก้ว สุโขทัย สุราษฎร์ธานี อุบลราชธานี และบุรีรัมย์ การดำเนินงานโดยใช้แนวคิดการศึกษาเชิงพื้นที่ในจังหวัดสุราษฎร์ธานีที่ผ่านมา พบว่า มีประเด็นการขับเคลื่อน คือ การเชิดชูอัตลักษณ์ท้องถิ่น (พุทธทาสศึกษา) และการลดความเหลื่อมล้ำโดยการผลักดันกิจกรรมหลักสูตรพุทธทาสศึกษาไปยังโรงเรียนหรือสถาบันต่าง ๆ โดยมุ่งเป้าไปสู่การเป็น “สุราษฎร์ เมืองคนดี” นอกจากนี้ยังมีการจัดการศึกษาพิเศษสำหรับเด็กที่มีความบกพร่อง

ด้านการเรียนรู้ ให้ความสำคัญกับอบรมและการนิเทศและติดตามครูผู้สอนในสถานศึกษาโดยใช้กระบวนการ (PLC) ซึ่งเป็นการนิเทศแบบกัลยาณมิตร สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (Office of the Education Council, 2020: 9) ซึ่งนับเป็นการบริหารจัดการศึกษาที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของประชาชนให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย และสอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่ และในปีงบประมาณ 2564 สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้ดำเนินงานร่วมกับภาคีเครือข่ายใน ในโครงการ Innovation For Thai Education (IFTE) นวัตกรรมการศึกษา เพื่อพัฒนาการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม โดยมีวัตถุประสงค์ของโครงการ 1) เพื่อให้มีศูนย์กลางข้อมูลสารสนเทศ นวัตกรรม และการวิจัยทางการศึกษาระดับจังหวัด 2) เพื่อส่งเสริม สนับสนุน พัฒนา นวัตกรรมการบริหารจัดการ การจัดการเรียนรู้ การนิเทศ ติดตามและประเมินผล 3) เพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์ วิจัย และเผยแพร่นวัตกรรมซึ่งเป็น Best Practice ด้านการบริหารจัดการ หรือด้านการจัดการเรียนรู้ หรือด้านการนิเทศ ติดตามและประเมินผล 4) เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือ (Supervisor Teams) ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา 5) เพื่อส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาให้สถานศึกษามีคะแนนการยกระดับคุณภาพการศึกษาสูงขึ้นเพื่อพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีความเชื่อมโยงการจัดการเรียนรูปในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานกับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ในระดับจังหวัด และภูมิภาค โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นโรงเรียนที่ร่วมโครงการ Coaching Teams และโครงการ TFE Teams for Education มาตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562-2563 ซึ่งเป็น โรงเรียนนำร่องในปีงบประมาณพ.ศ. 2562 และมีโรงเรียนเครือข่ายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 และเป็นโรงเรียนที่สมัครใจใหม่ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ผลการดำเนินงานโครงการ มีผลงานนวัตกรรมที่ได้รับการคัดเลือก แบ่งตามกลุ่มนวัตกรรมทั้ง 3 ด้าน ดังนี้ 1) นวัตกรรมทางการบริหารจัดการ เป็นรูปแบบการพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้กลุ่มสาระภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และภาษาอังกฤษ โดยใช้ KOH MOOK MODEL 2) ด้านนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ เป็นการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ด้วยวิธีการแบบเปิด (Open Approach) และการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเพชรผดุงเวียงไชยและ 3) ด้านนวัตกรรมการนิเทศ ติดตามและประเมินผล ได้รูปแบบการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้กลุ่มสาระภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุราษฎร์ธานี (Office of Suratthani Provincial Education, 2021) จะเห็นได้ว่าจากผลการดำเนินงานโครงการดังกล่าวในจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีต้นทุนของแนวคิดในการบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งดำเนินงานให้เป็นไปตามข้อกำหนดทิศทางตามยุทธศาสตร์ และนโยบายจากส่วนกลางเป็นหลัก ยังไม่เกิดการมีส่วนร่วมทางความคิด การวางแผนงาน และความอิสระในการทำงาน ขาดระบบกลไกการมีส่วนร่วม ทั้งรูปแบบการมีส่วนร่วม องค์ประกอบการมีส่วนร่วม และกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรม ด้วยเหตุผลดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงเห็นว่าการพัฒนาระบบกลไกและนวัตกรรมเชิงระบบการบริหารจัดการศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี จะขับเคลื่อนให้เกิดการส่งเสริมการเรียนรู้ตามฐานสมรรถนะโดยใช้องค์ความรู้ในท้องถิ่น และความร่วมมือทุกภาคส่วนของภาคีเครือข่ายในการกำหนดทิศทางกำหนดเป้าหมาย สร้างการรับรู้ร่วมกัน มีความชัดเจนในการดำเนินงานในพื้นที่ที่เอื้อต่อการทำงานได้อย่างอิสระ

โดยไม่ยึดโยงกฎหมายและนโยบายเพียงอย่างเดียว เกิดเป็นนวัตกรรมเชิงระบบที่ช่วยปลดล็อค ทำให้การบริหารจัดการการศึกษาในจังหวัดมีความคล่องตัว เพิ่มอิสระในการทำงานของหน่วยงานและสถานศึกษานำไปสู่การขับเคลื่อนนวัตกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพ ปัจจัย และกลไกในการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนตามฐานสมรรถนะ โดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี

2. เพื่อพัฒนาระบบกลไกขับเคลื่อน และนวัตกรรมเชิงระบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนตามฐานสมรรถนะ โดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องการพัฒนาระบบกลไกและนวัตกรรมเชิงระบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนตามฐานสมรรถนะ โดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี ใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ในกระบวนการ 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Act) การสังเกตการณ์ (Observe) และการสะท้อนการปฏิบัติ (Reflection) ที่มีการผสานวิธีการทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ตั้งแต่การวิเคราะห์ศักยภาพและปัจจัยหนุนเสริมในการสร้างระบบกลไกและนวัตกรรมเชิงระบบ การตรวจสอบคุณภาพ และการทดลองใช้นวัตกรรมเชิงระบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนตามฐานสมรรถนะ รวมทั้งเพื่อให้ได้สารสนเทศ และข้อมูลย้อนกลับจากการประเมินประสิทธิผลของนวัตกรรมเชิงระบบ ไปปรับปรุงระบบการบริหารจัดการศึกษาทั้งระดับเขตพื้นที่การศึกษาและระดับสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งนำไปสู่วิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 ขั้นการวางแผน (Plan) ในการวิเคราะห์ศักยภาพ ปัจจัย และกลไกในการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนตามฐานสมรรถนะ โดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ในการศึกษาระยะที่ 1 การวางแผน (Plan) เป็นขั้นตอนของการทำความเข้าใจ วิเคราะห์ปัญหาการบริหารจัดการศึกษา และกำหนดจุดมุ่งหมายร่วมกันระหว่างภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ศักยภาพ ปัจจัย และกลไกในการบริหารจัดการศึกษาตลอดจนการออกแบบกลไก และนวัตกรรมเชิงระบบในการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนตามฐานสมรรถนะ ใช้วิธีการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ

กลุ่มเป้าหมายที่ร่วมในการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายที่ร่วมในการศึกษาศักยภาพ ปัจจัย และกลไกการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนตามฐานสมรรถนะโดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี ประกอบด้วย

1. กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารด้านนโยบายการจัดการศึกษาของจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 15 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก และมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายในการจัดการศึกษาของจังหวัดสุราษฎร์ธานี อย่างน้อย 10 ปีขึ้นไป

2. กลุ่มภาคีเครือข่าย ได้แก่ บุคลากรที่มีประสบการณ์และปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของจังหวัดสุราษฎร์ธานี จากทุกภาคส่วน ประกอบด้วยภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาสังคม จำนวนทั้งสิ้น 139 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก คัดเลือกจากการปฏิบัติงานในตำแหน่งที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ประสบการณ์ในการร่วมจัดทำแผนการศึกษาของจังหวัดสุราษฎร์ธานี และบุคลากรในกลุ่มโรงเรียนที่ตอบรับการเข้าร่วมโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาสุราษฎร์ธานี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในระยะที่ 1 มี 2 ฉบับ คือ

1) แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับศักยภาพ ปัจจัย และกลไกการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนตามฐานสมรรถนะโดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารด้านนโยบายการจัดการศึกษาของจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง โดยมีประเด็นสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานบริหารจัดการศึกษาในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

2) แบบบันทึกการสนทนากลุ่มสำหรับกลุ่มภาคีเครือข่าย มีลักษณะเป็นแบบบันทึกอย่างมีโครงสร้าง โดยมีประเด็นเกี่ยวกับศักยภาพ จุดแข็ง จุดอ่อน ปัจจัย บทบาทภาคีเครือข่ายและองค์ประกอบของระบบกลไกการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนตามฐานสมรรถนะ

3) นำแบบสัมภาษณ์และแบบบันทึกการสนทนากลุ่มที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาถึงความเหมาะสม ความครอบคลุมของเนื้อหา และวัตถุประสงค์การวิจัย และนำข้อเสนอแนะไปปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์

ขั้นตอนการดำเนินวิจัย

การดำเนินการวิจัยในระยะที่ 1 มีขั้นตอนตามลำดับ ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพ ปัจจัย ทุนการทำงานเดิม และกลไกการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนตามฐานสมรรถนะ โดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารด้านนโยบายการจัดการศึกษาของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ร่วมกับการวิเคราะห์เอกสาร โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

2. จัดประชุมกลุ่มหน่วยงาน และองค์กรเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อชี้แจง ทำความเข้าใจ และกำหนดจุดมุ่งหมายร่วมกันในการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้

ของผู้เรียนตามฐานสมรรถนะในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี และรับฟังข้อเสนอแนะจากภาคีเครือข่าย

3. จัดสนทนากลุ่มย่อยภาคีแต่ละภาคส่วน (Focus Group) เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์ ศักยภาพ จุดแข็ง จุดอ่อน ปัจจัย บทบาทภาคีเครือข่าย และข้อคิดเห็นร่วมกันในการกำหนดทิศทางของระบบ กลไกการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนตามฐานสมรรถนะ ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในแต่ละภาคส่วน ได้แก่ องค์กรภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานศึกษา ภาคประชาสังคมและผู้นำชุมชน เก็บข้อมูลโดยการบันทึกการสนทนาและใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาจากการนำเสนอสรุปข้อมูลแก่ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

4. นำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนการดำเนินงานที่ 1 - 3 มาสังเคราะห์ร่วมกันและกำหนดเป็นสภาพปัญหา อุปสรรค เงื่อนไข ปัจจัยสนับสนุนการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามฐานสมรรถนะในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี ตลอดจนเป้าหมาย โครงสร้าง กระบวนการ/ วิธีการบทบาทของภาคีเครือข่าย และการดำเนินงานของระบบกลไกการบริหารจัดการศึกษาที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตามฐานสมรรถนะ

ระยะที่ 2 การปฏิบัติ (Act) การสังเกตการณ์ (Observe) และการสะท้อนการปฏิบัติ (Reflection) ในการพัฒนาระบบกลไกในการขับเคลื่อน และนวัตกรรมเชิงระบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนตามฐานสมรรถนะโดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ในการศึกษาระยะที่ 2 เป็นขั้นตอนการปฏิบัติ (Act) การสังเกตการณ์ (Observe) และการสะท้อนการปฏิบัติ (Reflection) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ในการสร้างระบบกลไกในการขับเคลื่อน และนวัตกรรมเชิงระบบการบริหารจัดการศึกษาฯ ร่วมกันระหว่างภาคีเครือข่ายและสถานศึกษา ซึ่งเกิดจากการประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับการลงพื้นที่ศึกษาบริบทสถานศึกษาต้นแบบ ตรวจสอบความถูกต้องและปรับปรุงแก้ไข รวมทั้งการนำเสนอและประเมินระบบกลไกในการขับเคลื่อน และนวัตกรรมเชิงระบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามฐานสมรรถนะของผู้เรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี ใช้วิธีการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ

กลุ่มเป้าหมายที่ร่วมในการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายที่ร่วมในการวิจัย ประกอบด้วย คณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี กลุ่มภาคีเครือข่ายสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษาของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้แก่ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุราษฎร์ธานี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถาบันอุดมศึกษา สถานศึกษาต้นแบบการพัฒนานวัตกรรมการศึกษา ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารและครู รวมทั้งสิ้น 88 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 2 คือ

1) แบบบันทึกการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับข้อคิดเห็นในการยกร่างระบบกลไกการขับเคลื่อน และนวัตกรรมเชิงระบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนตามฐานสมรรถนะในจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีลักษณะเป็นข้อคำถามแบบมีโครงสร้าง

2) แบบตรวจสอบความเหมาะสมของระบบกลไกการขับเคลื่อน และนวัตกรรมเชิงระบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนตามฐานสมรรถนะในจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีลักษณะเป็นข้อคำถาม

ปลายเปิดตามองค์ประกอบของระบบกลไกการขับเคลื่อน และนวัตกรรมเชิงระบบ นำแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และแบบตรวจสอบความเหมาะสมที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาถึงความเหมาะสม ความครอบคลุมของเนื้อหา และวัตถุประสงค์การวิจัย และนำข้อเสนอแนะไปปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์

3) แบบประเมินนวัตกรรมเชิงระบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนตามฐานสมรรถนะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยมีข้อคำถามตามมาตรฐานการประเมิน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความถูกต้อง และความเหมาะสม ตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหา โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา (IOC: Index of item objective congruence) เท่ากับ 1.00 ทุกข้อคำถาม และปรับแก้ไขข้อคำถามให้มีความถูกต้องเหมาะสมตามข้อเสนอแนะ

ขั้นตอนการดำเนินวิจัย

การดำเนินการวิจัยในระยะที่ 2 มีขั้นตอนการปฏิบัติ (Act) การวิจัย และการสังเกตการณ์ (Observe) เก็บรวบรวมข้อมูลในการพัฒนาระบบกลไกการขับเคลื่อน และนวัตกรรมเชิงระบบฯ จากการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายสำคัญ และประเมินผล ตามลำดับ ดังนี้

1. จัดประชุมกลุ่มย่อยภาคีเครือข่าย เพื่อระดมสมองในการยกร่างระบบกลไกในการขับเคลื่อนและนวัตกรรมเชิงระบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามฐานสมรรถนะของผู้เรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี เก็บข้อมูลโดยการบันทึกการสนทนา และใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

2. เก็บรวบรวมข้อมูลระบบการทำงานของสถานศึกษาต้นแบบ เพื่อนำไปออกแบบนวัตกรรมเชิงระบบและปรับปรุงแก้ไขร่างระบบกลไกฯ โดยบันทึกการสนทนา การบันทึกภาพ และใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

3. จัดประชุมกลุ่มย่อยทีมวิจัยร่วมกับกับบุคลากรสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของร่างระบบกลไกในการขับเคลื่อน และนวัตกรรมเชิงระบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามฐานสมรรถนะของผู้เรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยการบันทึกการระดมความคิดเห็น การบันทึกภาพ และใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

4. นำเสนอระบบกลไกการขับเคลื่อน และนวัตกรรมเชิงระบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนตามฐานสมรรถนะ เพื่อสร้างการรับรู้ร่วมกันในการขับเคลื่อนต่อคณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา และกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนนำร่อง กลุ่มศึกษานิเทศก์ และกลุ่มครูในโรงเรียนนำร่อง

5. นำนวัตกรรมเชิงระบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนตามฐานสมรรถนะไปใช้ในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและระดับสถานศึกษา รวมทั้งการสะท้อนผลการปฏิบัติ (Reflection) ร่วมกัน

6. ประเมินผลด้านความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความถูกต้อง และความเหมาะสมจากการนำระบบ กลไกความร่วมมือในการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนตามฐานสมรรถนะไปใช้ โดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

การศึกษาในระยะที่ 1 วิเคราะห์ศักยภาพ ปัจจัย และกลไกการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนตามฐานสมรรถนะ โดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีผลสรุปที่สำคัญ ดังนี้

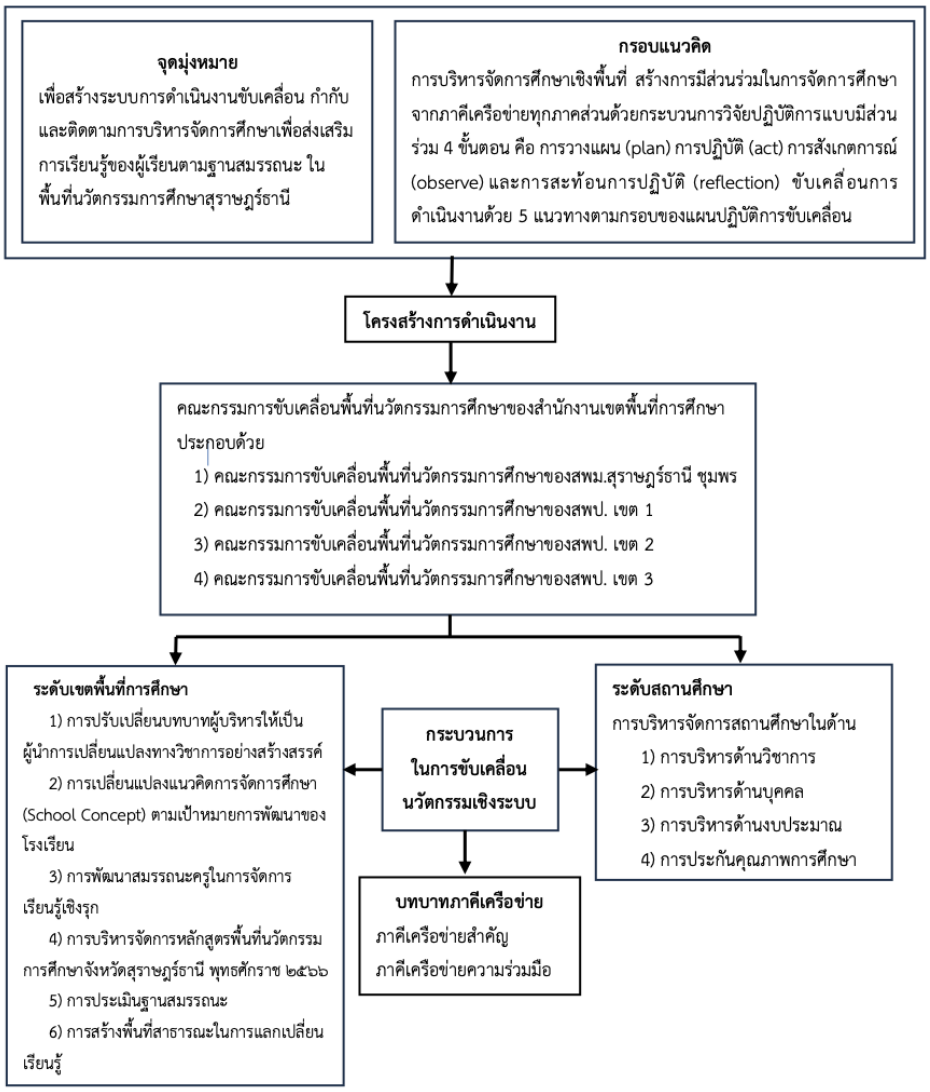
1.1 ศักยภาพในการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนตามฐานสมรรถนะในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี ในระดับจังหวัดมี 1) จุดแข็งและโอกาส ได้แก่ 1.1) มีสถาบันการศึกษาที่หลากหลายส่งเสริมทักษะเชิงอาชีพสูง พัฒนาคนได้ทุกช่วงวัย 1.2) มีทรัพยากรบุคคล มีแหล่งการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม มีทรัพยากรด้านแหล่งท่องเที่ยว ทรัพยากรด้านการเกษตรที่สมบูรณ์ เอื้อต่อการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะอาชีพในท้องถิ่นหลักสูตรพุทธทาสศึกษา แนวปฏิบัติของท่านพุทธทาสนำไปสู่การพัฒนากระบวนการคิด และส่งเสริมสมรรถนะของผู้เรียน และ 1.3) ความร่วมมือของสถาบัน อุดมศึกษาในการเป็นเครือข่ายพี่เลี้ยงให้คำปรึกษา ติดตามดูแลช่วยเหลือสถานศึกษาในจังหวัดสุราษฎร์ธานี 2) จุดอ่อนและอุปสรรค มีดังนี้ 2.1) ปัญหาการบูรณาการในการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงาน ขาดอิสระในการบริหารงานแบบนิติบุคคล 2.2) ปัญหาระเบียบการจัดซื้อจัดจ้าง 2.3) หลักสูตรท้องถิ่นไม่ยืดหยุ่นตามความต้องการของพื้นที่ และจำกัดชั่วโมงต่อสัปดาห์ในการเรียนรู้ 2.4) การจัดสรรวัสดุอุปกรณ์ในการเรียนการสอน ยังไม่กระจายทั่วถึงในสถานศึกษา และ 2.5) ปัญหาสัดส่วนของนักเรียนต่อห้องจำนวนมากส่วนในระดับสถานศึกษา มีจุดแข็งและโอกาส สรุปได้ดังนี้ 1) จุดแข็งและโอกาส ได้แก่ 1.1) ด้านการบริหารงานวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและนักเรียนมีความรอบรู้เท่าทันเทคโนโลยีดิจิตอล และความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ 1.2) ด้านการบริหารงบประมาณ สถานศึกษามีเงินรายได้จากทรัพยากรภายในและได้รับงบประมาณอุดหนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 1.3) ด้านการบริหารบุคลากร มีการใช้วิจัยเป็นฐานในกระบวนการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะและได้รับการส่งเสริมและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และ 1.4) ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา โรงเรียนส่วนใหญ่ผ่านการประเมินจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) 2) จุดอ่อนและอุปสรรค พบว่า 2.1) ด้านการบริหารงานวิชาการ การเปลี่ยนแปลงโยกย้ายของผู้บริหารสถานศึกษาทำให้ขาดความต่อเนื่องในนโยบาย การกำหนดแผนงานยังไม่มีความชัดเจน หลักสูตรสถานศึกษายังไม่เอื้อในการตอบสนองคุณภาพโรงเรียนในพื้นที่ ขาดความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้และการวัดประเมินผลฐานสมรรถนะ 2.2) ด้านการบริหารงบประมาณ ขาดความอิสระในการจัดสรรงบประมาณในการส่งเสริมการเรียนรู้ การพัฒนาครูและวัสดุ อุปกรณ์ทางด้านเทคโนโลยีที่ใช้ในการเรียนการสอน 2.3) ด้านการบริหารบุคลากร ไม่กระจายอำนาจให้สถานศึกษาในการคัดเลือกบุคลากร 2.4) ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ตัวชี้วัดการประเมินคุณภาพการศึกษายังไม่ครอบคลุมสมรรถนะของผู้เรียน

1.2 ปัจจัยสนับสนุนการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนตามฐานสมรรถนะประกอบด้วย 4 ปัจจัย คือ ปัจจัยด้านบุคลากร ปัจจัยด้านงบประมาณ ปัจจัยด้านทรัพยากร และปัจจัยด้านบริหารจัดการ

1.3 องค์ประกอบของกลไกการบริหารจัดการศึกษาที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนตามฐานสมรรถนะ มีดังนี้ 1) จุดมุ่งหมายของระบบกลไก 2) กรอบแนวคิดของระบบกลไก 3) โครงสร้างการดำเนินงาน 4) กระบวนการในการขับเคลื่อนนวัตกรรมเชิงระบบ และ 5) บทบาทภาคีเครือข่าย

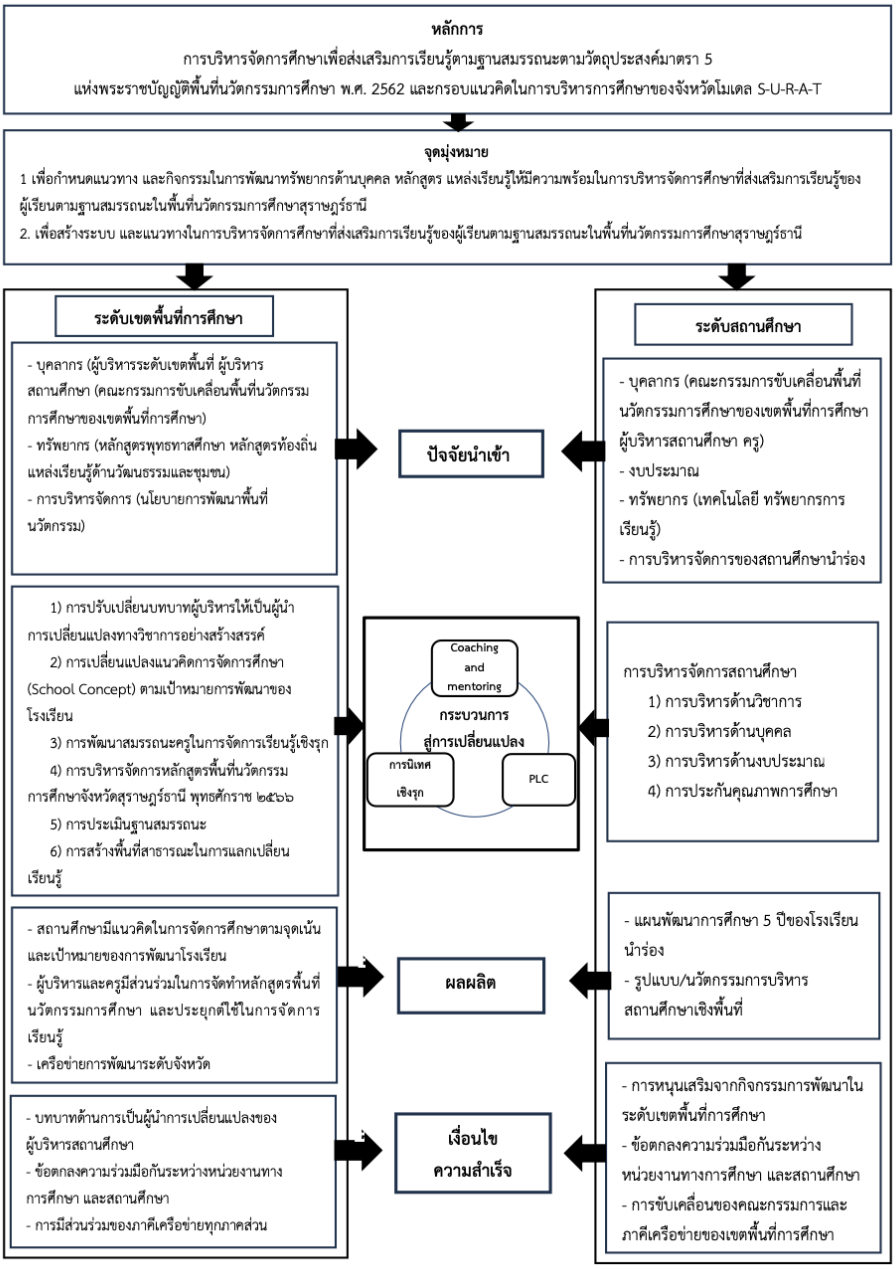
การศึกษาในระยะที่ 2 พัฒนาระบบกลไกขับเคลื่อน และนวัตกรรมเชิงระบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนตามฐานสมรรถนะ โดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีผลสรุปที่สำคัญ ดังนี้

2.1 ผลการพัฒนาระบบกลไกในการขับเคลื่อนนวัตกรรมเชิงระบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามฐานสมรรถนะของผู้เรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี ประกอบด้วย 1) จุดมุ่งหมายของระบบกลไก เพื่อสร้างระบบการดำเนินงานขับเคลื่อนการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนตามฐานสมรรถนะ ในระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาสุราษฎร์ธานี 2) กรอบแนวคิดของระบบกลไก เป็นระบบ โครงสร้าง ที่มีบทบาทของภาคีเครือข่ายในการขับเคลื่อนนวัตกรรมเชิงระบบในการบริหารจัดการศึกษาระดับเขตพื้นที่การศึกษา สู่ระดับสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจากภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน ดำเนินการโดยใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ตั้งแต่ร่วมกันมองภาพอนาคตหรือกำหนดจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาร่วมกัน บนฐานทรัพยากรและต้นทุนการทำงานของจังหวัด ตอบสนองต่อความต้องการเชิงพื้นที่ ผสานความร่วมมือในการดำเนินการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะได้ตามบริบทของโรงเรียน ร่วมกันติดตามให้ข้อเสนอแนะ และร่วมกันสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบและพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนขับเคลื่อนการดำเนินงาน 5 แนวทางตามกรอบของแผนปฏิบัติการขับเคลื่อน 3) โครงสร้างการดำเนินงาน ประกอบด้วย คณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 4) กระบวนการในการขับเคลื่อนนวัตกรรมเชิงระบบ คือ การขับเคลื่อนการดำเนินงานในระดับเขตพื้นที่การศึกษาเป็นกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรการศึกษา 5 ด้าน และระดับสถานศึกษาเป็นการบริหารจัดการศึกษาใน 4 ด้าน 5) บทบาทภาคีเครือข่าย ประกอบด้วย ภาคีเครือข่ายสำคัญ และภาคีเครือข่ายความร่วมมือ

ภาพที่ 1 ระบบกลไกในการขับเคลื่อนนวัตกรรมเชิงระบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนตามฐานสมรรถนะ

2.2 นวัตกรรมเชิงระบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนตามฐานสมรรถนะ ประกอบด้วย 1) หลักการของนวัตกรรมเชิงระบบ 2) จุดมุ่งหมายของนวัตกรรมเชิงระบบ 3) ปัจจัยนำเข้า 4) กระบวนการดำเนินงานสู่การเปลี่ยนแปลง การดำเนินงานในระดับเขตพื้นที่การศึกษาใช้กิจกรรมการพัฒนาสู่การเปลี่ยนแปลงใน 6 ด้าน ได้แก่ การปรับเปลี่ยนบทบาทผู้บริหารให้เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการอย่างสร้างสรรค์ การเปลี่ยนแปลงแนวคิดการจัดการศึกษา ตามเป้าหมายการพัฒนาของโรงเรียน การพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การบริหารจัดการหลักสูตรพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี พุทธศักราช 2566 การประเมินฐานสมรรถนะ และการสร้างพื้นที่สาธารณะในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในสถานศึกษานำร่องฯ 5) ผลผลิตของนวัตกรรมเชิงระบบ และ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ

ภาพที่ 2 นวัตกรรมเชิงระบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามฐานสมรรถนะของผู้เรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี

2.3 ผลการประเมินนวัตกรรมเชิงระบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนตามฐานสมรรถนะ ตามมาตรฐานการประเมิน ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม และด้านความถูกต้อง ในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 3.67 และทุกประเด็นการประเมินก็อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปราย ดังนี้

1. การพัฒนาระบบกลไกการขับเคลื่อน และนวัตกรรมเชิงระบบในการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามฐานสมรรถนะ โดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ในงานวิจัยนี้พัฒนาตามขั้นตอนของการพัฒนารูปแบบ คือ ขั้นตอนการสร้างระบบกลไกในการขับเคลื่อนและนวัตกรรมการบริหารจัดการศึกษาเชิงระบบ และขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพของระบบกลไกในการขับเคลื่อนและนวัตกรรมเชิงระบบ โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาศักยภาพของการบริหารจัดการศึกษาของจังหวัด และความคิดเห็นจากภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนที่ร่วมทำงานด้านการศึกษาของจังหวัด เพื่อนำมากำหนดเป็นองค์ประกอบ กระบวนการดำเนินและเงื่อนไขของระบบกลไกการขับเคลื่อน และนวัตกรรมเชิงระบบ รวมทั้งแสดงโครงสร้างความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันระหว่างองค์ประกอบของกลไกและนวัตกรรมเชิงระบบ ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ทดลองใช้ขับเคลื่อนในสถานศึกษา และประเมินตามมาตรฐานการประเมินทั้ง 4 ด้าน สอดคล้องกับขั้นตอนการพัฒนารูปแบบของ วาโร เพ็งสวัสดิ์ (Pengsawat, 2010) ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ 1) การสร้างหรือพัฒนารูปแบบเป็นขั้นตอนการพัฒนารูปแบบตามสมมติฐาน โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องที่มีผู้พัฒนาไว้แล้วในเรื่องหรือประเด็นเดียวกัน ซึ่งผลการศึกษาจะนำมาใช้กำหนดองค์ประกอบหรือตัวแปรต่าง ๆ ภายในรูปแบบ รวมทั้งลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบหรือตัวแปรเหล่านั้น หรือลำดับก่อนหลังของแต่ละองค์ประกอบในรูปแบบ หรือกล่าวได้ว่าเป็นขั้นของการศึกษาค้นคว้าเอกสาร เพื่อนำสารสนเทศที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นร่างกรอบของรูปแบบ 2) การทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ ว่ามีความเหมาะสมหรือไม่เป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพตามที่มุ่งหวังหรือไม่ อาจกระทำได้ใน 4 ลักษณะ ดังนี้ การทดสอบรูปแบบด้วยการประเมินตามมาตรฐานที่กำหนด การทดสอบรูปแบบด้วยการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ การทดสอบรูปแบบโดยการสำรวจความคิดเห็นของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง และการทดสอบรูปแบบโดยการทดลองใช้รูปแบบกับกลุ่มเป้าหมาย การเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานศึกษาจริงหรือทดลองใช้รูปแบบในสถานการณ์จริงจะช่วยให้ทราบอิทธิพลหรือความสำคัญขององค์ประกอบย่อยหรือตัวแปรต่าง ๆ ในรูปแบบ ผู้วิจัยอาจจะปรับปรุงรูปแบบใหม่โดยการตัดองค์ประกอบที่มีความสำคัญน้อยออกจากรูปแบบจะทำให้ได้รูปแบบที่มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น ซึ่งผลจากการพัฒนาได้โครงสร้างของระบบกลไกการขับเคลื่อนนวัตกรรมเชิงระบบในการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามฐานสมรรถนะ โดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ตามองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ 1) จุดมุ่งหมายของระบบกลไก 2) กรอบแนวคิดของระบบกลไก 3) โครงสร้างการดำเนินงาน 4) กระบวนการในการขับเคลื่อนนวัตกรรมเชิงระบบ และ 5) บทบาทภาคีเครือข่าย

2. นวัตกรรมเชิงระบบในการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามฐานสมรรถนะ ทั้ง 2 ระดับ คือ ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับสถานศึกษา มีองค์ประกอบของการบริหารเชิงระบบ ดังนี้ 1) หลักการของนวัตกรรมเชิงระบบ 2) จุดมุ่งหมายของนวัตกรรมเชิงระบบ 3) ปัจจัยนำเข้า (Input) 4) กระบวนการดำเนินงานสู่การเปลี่ยนแปลง (Process) การดำเนินงานในระดับเขตพื้นที่การศึกษาใช้กิจกรรมการพัฒนาสู่การเปลี่ยนแปลงใน 6 ด้าน คือ การปรับเปลี่ยนบทบาทผู้บริหารให้เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการอย่างสร้างสรรค์ การเปลี่ยนแปลงแนวคิดการจัดการศึกษา (School Concept) ตามเป้าหมายการพัฒนาของ

โรงเรียน การพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การบริหารจัดการหลักสูตรพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัด สุราษฎร์ธานี พุทธศักราช 2566 การประเมินฐานสมรรถนะ และการสร้างพื้นที่สาธารณะในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการกำหนดเป้าหมาย ตัวชี้วัด แนวทางการดำเนินงาน และกลไกการขับเคลื่อนสำคัญ ส่วนในสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมเป็นการดำเนินงานการบริหารจัดการศึกษา ทั้ง 4 ด้าน คือ การบริหารด้านวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารด้านงบประมาณ และการบริหารด้านการประกันคุณภาพการศึกษา มีการกำหนดเป้าหมาย แนวทางการดำเนินงาน และกลไกการขับเคลื่อนสำคัญ 5) ผลผลิตของนวัตกรรมเชิงระบบ (Out put) และ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันและสอดคล้องกับการบริหารเชิงระบบที่เป็นกระบวนการทำงานที่มีการเชื่อมโยงองค์ประกอบต่างๆ เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ โดยมีปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Output) ที่มีความสัมพันธ์กัน รวมถึงมีการป้อนกลับ (Feedback) เพื่อการปรับปรุงและพัฒนา สุนทร โคตรบรรเทา (Kotbuntao, 2019) ทั้งนี้งานวิจัย ของวาทินี พูลทรัพย์ และนุชนรา รัตนศิระประภา (Poonsub and Rattanasiraprapha, 2021) ที่ศึกษาองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ซึ่งพบว่า นวัตกรรมเชิงระบบ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญเป็นที่จะส่งผลต่อการบริหารโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา เนื่องจากการบริหารโรงเรียนต้องอาศัยกระบวนการทำงานที่มีแบบแผน และมีการวางระบบการทำงานที่ชัดเจนสมาชิกในองค์กรทุกคนต้องรับรู้ถึงเป้าหมายร่วมกัน ดังนั้นการนำนวัตกรรมการบริหารการศึกษามาใช้ให้อยู่ในรูปแบบของระบบจะเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยให้การบริหารโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเกิดประสิทธิภาพได้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลการวิจัยที่ได้จากการนำนวัตกรรมเชิงระบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนตามฐานสมรรถนะ โดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายไปใช้ในการขับเคลื่อนกิจกรรมและการบริหารในระดับพื้นที่การศึกษา และระดับสถานศึกษา ควรจัดทำแนวปฏิบัติที่ดีเพื่อเป็นต้นแบบในการดำเนินงานเชิงนโยบายและการปฏิบัติ สามารถขยายผลสู่โรงเรียนนำร่องอื่นๆ ให้เกิดผลลัพธ์ทั้งการพัฒนาทรัพยากรทางการศึกษา บุคลากร หลักสูตร การจัดการเรียนรู้ และพื้นที่การเรียนรู้ร่วมกัน รวมทั้งการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนนำร่องสู่โรงเรียนร่วมพัฒนาอื่น ๆ

2. สถานศึกษาควรสร้างการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมกับภาคีเครือข่ายอย่างยั่งยืน โดยมีการจัดโครงสร้างและหน้าที่ของภาคีเครือข่าย ธำรงรักษาความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย โดยการจัดทำ ข้อตกลงหรือพันธสัญญาในเครือข่าย (Networking Commitment) หรือการจัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกัน (Memorandum of Understanding: MOU) และควรมีแผนการดำเนินงาน โครงการ กิจกรรมประจำปีร่วมกับภาคีเครือข่าย มีการประชุมติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือที่ต่อเนื่องและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อการยกระดับและขยายผลนวัตกรรมเชิงระบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนตามฐานสมรรถนะ ในโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาหรือสถานศึกษาอื่นให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่และเอื้อต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน

2. ควรมีการวิจัยประเมินผลการนำนวัตกรรมเชิงระบบในการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนตามฐานสมรรถนะไปใช้กับสถานศึกษาอื่น เพื่อนำผลการประเมินไปปรับรูปแบบในการบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. ควรศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบความร่วมมือระหว่างพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาในจังหวัดต่าง ๆ เพื่อหนุนเสริมและสร้างเครือข่ายการทำงาน และส่งเสริมการดำเนินงานให้เกิดการบริหารจัดการศึกษาในรูปแบบใหม่

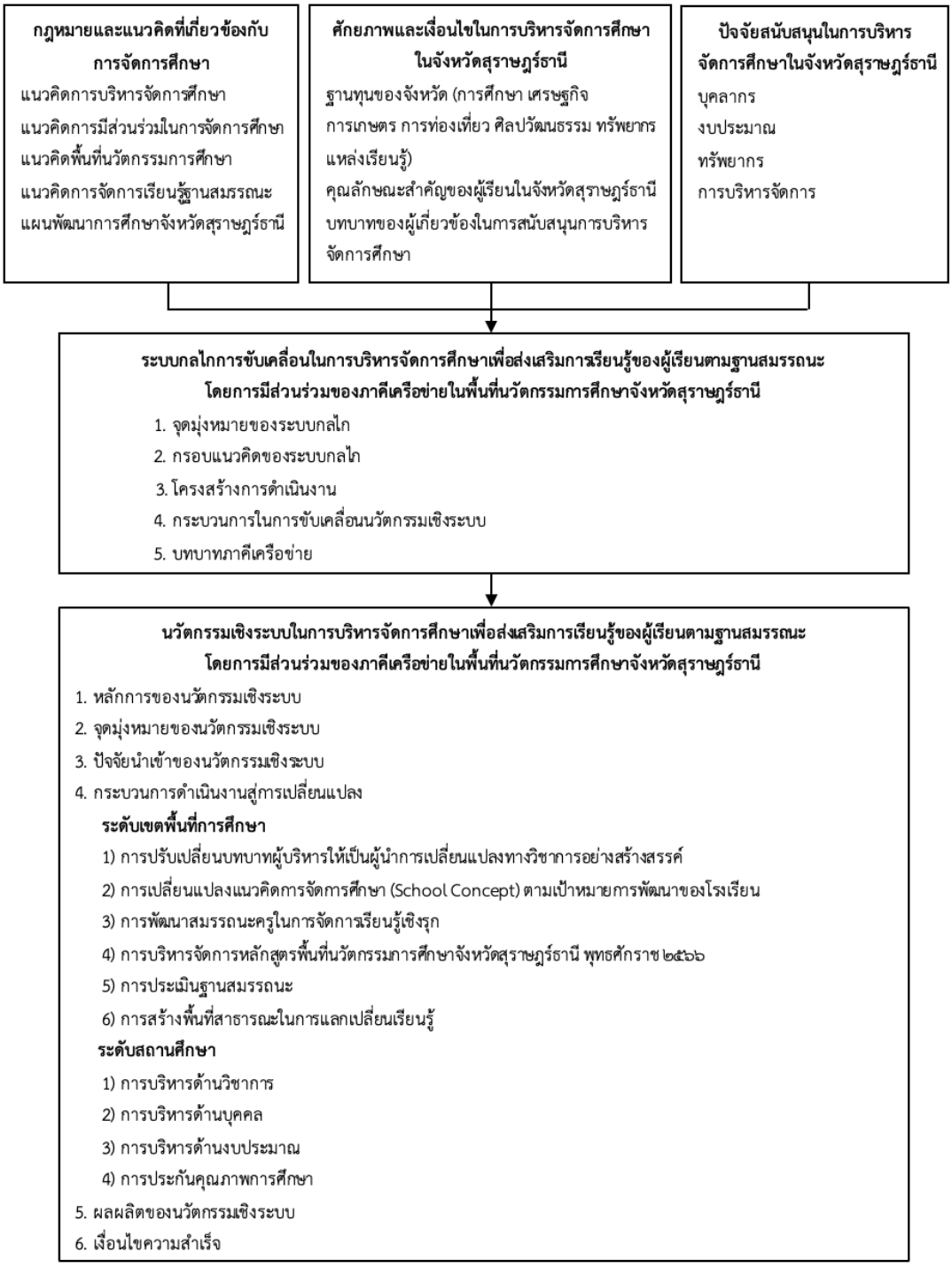
องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ในการพัฒนาระบบกลไกในการขับเคลื่อน และนวัตกรรมเชิงระบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนตามฐานสมรรถนะโดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีแนวคิดสำคัญตามแนวทางการจัดตั้งพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา (Education Sandbox) ในพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 โดยมุ่งเน้นความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในจังหวัดทุกภาคส่วน ได้แก่ บุคลากรหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และปัจจัยสนับสนุนในจังหวัด เพื่อกำหนดเป้าหมายในการจัดการศึกษา การกำหนดรูปแบบวิธีดำเนินการ กระบวนการขับเคลื่อนการดำเนินงาน สามารถบริหารจัดการศึกษาได้สอดคล้องกับความต้องการในพื้นที่ และบริบทสถานศึกษา ซึ่งเกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากวิจัย ดังนี้

1. ระบบกลไกในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนตามฐานสมรรถนะ เป็นโครงสร้างการดำเนินงานที่เกิดจากความร่วมมือตามบทบาทของภาคีเครือข่ายในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการศึกษาระดับเขตพื้นที่การศึกษา สู่ระดับสถานศึกษา ดำเนินการโดยใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ตั้งแต่ร่วมกันมองภาพอนาคตหรือกำหนดจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาร่วมกัน บนฐานทรัพยากรและต้นทุนการทำงานของจังหวัด ตอบสนองต่อความต้องการเชิงพื้นที่ ผสานความร่วมมือในการดำเนินการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะได้ตามบริบทของโรงเรียน ร่วมกันติดตาม ให้ข้อเสนอแนะ และร่วมกันสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบและพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน

2. นวัตกรรมเชิงระบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนตามฐานสมรรถนะโดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย เป็นกระบวนการบริหารจัดการศึกษาเชิงระบบ ประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า กระบวนการดำเนินงานสู่การเปลี่ยนแปลง และผลิต ในระดับเขตพื้นที่การศึกษา ใช้กิจกรรมการพัฒนาสู่การเปลี่ยนแปลงใน 6 ด้าน ได้แก่ 1) การปรับเปลี่ยนบทบาทผู้บริหารให้เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการอย่างสร้างสรรค์ 2) การเปลี่ยนแปลงแนวคิดการจัดการศึกษา (School Concept) ตามเป้าหมายการพัฒนาของโรงเรียน 3) การพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 4) การบริหารจัดการหลักสูตรพื้นที่นวัตกรรม

การศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี พุทธศักราช 2566 5) การประเมินฐานสมรรถนะ 6) การสร้างพื้นที่สาธารณะในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และในระดับสถานศึกษาเป็นแนวทางการบริหารจัดการศึกษา ทั้ง 4 ด้าน คือ 1) การบริหารด้านวิชาการ 2) การบริหารงานบุคคล 3) การบริหารด้านงบประมาณ และ 4) การบริหารด้านการประกันคุณภาพการศึกษา

ภาพที่ 3 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

Reference

Kotbantao, S. (2019). *System Management in Educational Institutions*. (1st ed.). Bangkok: Srinakharinwirot University Press. (in Thai)

Office of the Education Council. (2020). *Report on Educational Operations in Surat Thani Province*. Office of the Education Council Secretariat. (in Thai)

Office of Surat Thani Provincial Education. (2017). *Surat Thani Provincial Education Plan*. Office of Surat Thani Provincial Education. (in Thai)

Office of Surat Thani Provincial Education. (2021). *Report on the Innovation For Thai Education (IFTE) Project*. Office of Surat Thani Provincial Education. (in Thai)

Phengsawat, W. (2010). *Development of Educational Management Models*. Chulalongkorn University Press. (in Thai)

Poonsub, W., and Rattanasiraprapha, N. (2021). *Components of School Administration in Innovative Education Areas*. Bangkok: Thammasat University Press. (in Thai)

Thai Government Gazette. (2019). Education Sandbox Act, B.E. 2562. *Royal Gazette*, *136*(50A), 103-120. (in Thai)